

GŁOS LEKARZY

DWUTYGODNIK, POŚWIĘCONY SPRAWOM ZAWODOWYM LEKARSKIM, DEONTOLOGII LEKARSKIEJ I ZAGADNIENIOM Z ZAKRESU MEDYCYNY SPOŁECZNEJ.

SUBWENCYONOWANY PRZEZ IZBĘ LEKARSKĄ WSCHODNIO-GALICYJSKĄ.

:: WYCHODZI PIERWSZEGO I PIĘTNASTEGO KAŻDEGO MIESIĄCA ::

REDAGUJE KOMITET.

REDAKTOR NACZELNY: DR. SZCZEPAN MIKOŁAJSKI.

ADRES W SPRAWACH REDAKCYJNYCH I ADMINISTRACYJNYCH:

DR. SZCZEPAN MIKOŁAJSKI
LWOW, UL. ŚNIADECKICH 6.

:: :: TELEFON NR. 48/VJ. :: ::

PRENUMERATA ROCZNA WYNOŚI 6 KORON :: W ROSYI 3 RUBLE ::
W NIEMCZECH 6 MAREK :: WE FRANCYI 6 FRANKÓW.

WSZELKIE PRZESYŁKI PIENIĘŻNE ADRESOWAĆ NALEŻY:

DR. JAKÓB MOSZKOWICZ, LWÓW, UL. AKADEMICKA 28.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZĘD. NR. 39.786.

W JEDNOŚCI SIŁA!

TREŚĆ: Dr. Stanisław Prebendowski. W sprawie znaczków receptowych. — Szkoły pielęgniarek. — Dr. Legeżyński. Budowa zakładu dla zużytkowania padliny. — Sprawozdanie Izby lekarskiej wschodnio-galicyjskiej. — Kronika. — W fejetonie: Dr. Baschkopf. Organizacja pierwszej pomocy lekarskiej w czasie wojny na Bałkanie. (Dokończenie).

W sprawie znaczków receptowych.

Przed kilkunastu laty podniosłem myśl nalepiania znaczków na recepty na fundusz wdów i sierót po lekarzach.

Myśl ta, poparta przez ś. p. profesora Jordana, dzięki podziwieniu godnej wytrwałości kol. Żydłowicza z Krakowa, wydała i wydaje dotąd owoce. Niestety, owoce te skutkiem znanej indolencji lekarzy w swoich własnych sprawach nie stoją w stosunku ani do potrzeb rzeczzonego funduszu ani do tego, co przy jakiejś takiej zapobiegliwości i dobrej woli ogółu lekarzy rzecz sama przynieśćby mogła, jak świadczą wyniki wprowadzenia tej myśli, znacznie później, za granicą w rozmaitych odmianach n. p. opodatkowanie rachunków w restauracjach na rzecz obiadów dla dzieci szkolnych we Wiedniu.

I gdyby u nas sprawa rozwijała się i nadał w tem samym tempie, co dotychczas, musiałyby sporo lat upłynąć, a kol. Żydłowicz wielu musiałby mieć godnych siebie następców, by rzeczzone fundusze doszły do właściwej wysokości.

Przy lekturze jednego z obcych tygodników lekarskich, opisującego spór tamtejszego gremium aptekarskiego z Tow. lekarskiem, nasunęła mi się myśl, mogąca sprawę szybko naprzód posunąć — a którą, stojąc sam zadaleko od „fabryki” naszych losów stanowych, pragnąłbym na tej drodze podzielić się z ogółem kolegów. Myśl ta jest następująca:

Towarzystwo lekarzy galic. z jednej, organizacja zaś lekarzy krakowska z drugiej strony postarają się o prawne zastrzeżenie jakiegoś technicznego godła n. p. „Concordia medicorum”, „Viribus unitis” lub t. p. Po prawnym zastrzeżeniu związku te pozwalają rozmaitym wytwórcom specyfików używać swej dewizy na wyrabianych przez siebie wytworach, naturalnie pod warunkiem, że odnośny wytwórca płacić będzie pewien odsetek czy to w formie nalepiania znaczków, czy też wprost do kasy związku. W praktyce przedstawiałoby się to w ten sposób, że zamiast zapisywać n. p. Antipyrin Bayer, Syr. Sulph. guajac. Mikolasch, Vinum Serravallo, Opaska Jaegera — zapisywałoby się: Antipyrin Concordia medicorum,

Syr. Sulph. guajac. Concordia medic., Vinum chinae Concordia medic., Opaska Concordia medicorum i t. p.

Z psychologicznego stanowiska sędzę, że takie mechaniczne uproszczenie sprawy ułatwiłoby ogółowi kolegów przezwyciężenie wrodzonej skłonności do wygodności, gdyż dodanie na receptę magicznej formułki, i to zawsze jednej i tej samej, skłonności tej zbytby nie nadużywało.

A stosować tę formułkę dałoby się z pewnością w przeszłości połowie zapisywanych zwykle leków, opatrunków i t. d. Jestem przekonany, że wytwórcy szybko zorientowałiby się w korzyściach, płynących im z płaconego na ogólne cele obola, które teraz roztrwają na kalendarze, ołówki, notesiki i t. p. prezenciki dla lekarzy.

Przypuszczam, że przeciwko temu projektowi ani prawnie ani moralnie nic zarzucić nie można. W prawnym względzie mamy precedensy rozmaite, choćby w tytułach, jak nadworny dostawca Szacha perskiego — zaś w moralnym, pomijając wzgląd na cel, Związki przez swoje odnośne komisje stałyby na straży, by oznaczone ich godłem przetwory ściśle odpowiadały swym celom.

Projekt niniejszy, w którym, nie wątpię, dużo w szczegółach zmienić i uzupełnić by należało, poddaję pod rozważenie ogółu kolegów.

Może znajdą się jednostki, którym trafi on do przekonania, a które, w przyjaźniejszych dla sprawy będąc stosunkach odemnie, w życie wprowadzić go mogą.

Dr. Stanisław Prebendowski.
Radziechów.

Szkoły pielęgniarek.

Minister spraw wewnętrznych wydał do Szeffów politycznych władz krajowych następujące rozporządzenie:

Zacofanie na polu opieki nad chorymi i brak zawodowych pielęgniarek coraz dotkliwiej odczuwać się daje wobec postę-

Nowość!

PLANTACOL

Syrup z Plantago lanceolata, jedyny wypróbowany i niezawodny środek przeciw kokluszowi u dzieci, nie zawierający żadnych narkotyków — jak również

Laboratorium chemiczno-farmaceutyczne Apteki pod „Hygiea” EMILA JEZIEŃSKIEGO dz. B. SCHEINBACH, Lwów, ul. Gródecka 30. — Telefon 1181.

Nowość!

PLANTACOL CODEINATUS
Syrup Sulfogujakolowy z Plantago i kodeiną przeciw kaszlowi, katarom i zaflegmieniu płuc u dorosłych poleca PT. Panom Lekarzom do ordynacji

Apteka pod Św. Anną

OTMARA THADERA we Lwowie przy ulicy Janowskiej I. 52 została otwartą.

Zakład instalacyjny dla wodociągów i gazociągów

POD FIRMA

ARTUR BOLEK

Lwów, ul. Zielona 15 (róg Kampiana) poleca się łaskawym względom PT. Lekarzy.

MEBLE

w największym wyborze po nader niskich cenach tylko u

HENRYKA FISCHA

Lwów, Pasaż Mikolascha.

Ulgi w spłatach.

pów wiedzy medycznej zwłaszcza na polu chirurgicznych i technicznych metod, jakoteż w następstwie zwiększonego napływu ludności do zakładów sanitarnych. W ostatnich czasach do szerokich także kół dotarła pod wpływem doświadczeń poczynionych w wojnie bałkańskiej świadomość, jak bardzo potrzebną byłoby rzeczą, mieć w razie wojny dostateczną liczbę zupełnie wykształconych pielęgniarek zawodowych, jakoteż sił pomocniczych, odpowiednio wyćwiczonych i należycie odpowiadających pod względem fizycznym.

W niektórych szpitalach musi się obecnie zatrudniać w odpowiedniej służbie przy łóżu choroby, w braku odpowiednich kandydatek, osoby, które nie mają wymaganego ogólnego wykształcenia i zawodowego uzdolnienia, po krótkim przyuczeniu kilku rękoczynów.

Jeszcze mniej korzystnie układają się stosunki poza szpitalami, gdzie opieka nad chorymi często nie stanowi zawodu stałego, lecz tylko przejściowy, traktowany — jako ostateczność — bez zrozumienia i zamiłowania.

A jednak przez personal pielęgniarski możnaby właśnie w domowej opiece nad chorymi popierać ważne interesy dobra publicznego, jak n. p. opiekę nad niemowlętami i dziećmi, skuteczną walkę z chorobami zakaźnymi i epidemiami — zwłaszcza z gruźlicą i wogóle podniesienie stosunków sanitarnych w kraju.

Podniesienie rzeczowego i społecznego poziomu pielęgniarskiego jest nieodzowne i musiałoby rozpocząć się od polepszenia wykształcenia.

W tym celu byłoby naprzód rzeczą konieczną urządzić przy większych szpitalach z osobnymi oddziałami dla różnych grup chorób — szkoły dla praktycznego i teoretycznego kształcenia pielęgniarek.

Systematyczna praktyczno-teoretyczna nauka miałaby trwać przez rok; kursy kilkudniowe urządzone dla wykształ-

cenia zawodowych pielęgniarek okazały się niedostatecznymi.

Uczenice pielęgniarskie, od których należałoby żądać zupełnego uzdolnienia — zwłaszcza także wystarczającego wykształcenia ogólnego — pobierałyby naukę we wszystkich działach pielęgniarstwa z uwzględnieniem rozmaitych potrzeb swego zawodu (szpitalnej, domowej, prowincjonalnej opieki nad chorymi).

Kierownictwo szkoły spoczywałoby w ręku dyrektora zakładu, nauki udzielałoby lekarze; w praktycznym nauczaniu współdziałałyby doświadczone pielęgniarki (przełożona, starsze siostry, względnie starsze pielęgniarki).

Z rzeczowych przyczyn byłoby również konieczne, by uczenice pielęgniarstwa w ciągu roku nauki, z którym miałyby łączyć się jednoroczną praktyczną próbą, pomieszczone były w regule w szpitalu; należałoby też obmyśleć odpowiednie urządzenia.

Te urządzenia możnaby w przeważnej liczbie szpitali zaprowadzić już obecnie przez odpowiednie adaptacje.

Należałoby rozważyć, czy w zamian za bezpłatne wykształcenie, pomieszczenie i żywienie w czasie nauki nie powinno się żądać zobowiązania do kilkuletniej, odpowiednio wynagradzanej służby pielęgniarskiej (służba szpitalna, opieka nad chorymi na prowincji, służba epidemiczna, opieka nad rannymi w wojnie).

Regulamin dla szkół opieki nad chorymi, jakoteż przepisy co do fakultatywnego państwowego egzaminu za dyplomem dla wykazania rzeczowego uzdolnienia do zawodu pielęgniarskiego, zostaną wkrótce wydane.

Państwowy Zarząd sanitarny zamierza szkołom, które dzięki swemu urządzeniu i programowi nauki dają rękojmię wykształcenia dzielnych pielęgniarek, przyznać na koszt urządzenia i utrzymania w razie potrzeby odpowiednie subwencje.

DR. BASCHKOPF.

Organizacja pierwszej pomocy lekarskiej w czasie wojny na Bałkanie

(Dokończenie).

Z tego miejsca odwożą chorych i rannych specjalne wozy dla chorych (Blessirtenwagen), urządzone do siedzenia i do leżenia, w głąb kraju, gdzie znajdują umieszczenie w szpitalach stałych, lub w publicznych budynkach (szkołach i tp.), odpowiednio do tego urządzonych: wyposażonych przez dobroczynne towarzystwa prywatne, jak Tow. Czerwonego Krzyża, Zakon rycerzy maltańskich, krzyżackich itd.

Przeszukiwanie pola bitwy powinno nastąpić bezwarunkowo po każdej bitwie pod kierownictwem lekarzy i oficerów. Ograniczyć się nie powinno do samego miejsca potyczki, ponieważ ranny żołnierz stara się schronić do sąsiednich rowów, pod mosty, do kryjących go krzaków, by go nie potratowała nacierająca konnica lub artyleria. Rannym udziela lekarz natychmiast pomocy a poległych, po stwierdzeniu śmierci przez lekarza, układa się na uboczu. Z przebiegu bitew wynika, że ta perlustracja odbywa się często dopiero w nocy; trzeba więc pamiętać o sztucznym oświetleniu. Identyfikacja poległych, względnie nieprzytomnych, stwierdza się „kartką legitymacyjną“, znajdującą się u każdego żołnierza. Pogrzeb zmarłych odbywa się o ile możności zaraz po stwierdzeniu stanowczym śmierci i to w miejscu odpowiednio oddalonym od mieszkań, źródeł, studzien, linii komunikacyjnych. Groby są pojedyncze lub masowe, najwyżej jednak dla 14 trupów razem. Stosuje się przy chowaniu poległych obficie środki odkażające.

Stosunek poległych do rannych przyjmujemy 1: 3, tj. 75% rannych a 25% poległych lub skutkiem chorób zmarłych. Z 75% rannych przypada 20% na ciężko a 55% na lekko rannych. Dzięki wprowadzonym w nowszych czasach pociskom

małego kalibru, okazują rany postrzałowe charakter dobrotliwszy, niż dawniej a dzięki wprowadzonemu we wszystkich armiach postępowaniu antyseptycznemu i aseptycznemu, przedstawia się zwykle przebieg gojenia się ran postrzałowych bardzo pomyślnie. Stwierdzenie wskazań do wykonania zabiegów chirurgicznych (Débridement, tamowanie krwotoków, resekcje i amputacje, laparotomia, wlewanie roztworu soli kuchennej etc.) ułatwia znajomość działania pocisków, jakoteż postępowanie anty- i aseptyczne, uzupełniające się wybornie w wojnie, ponieważ antyseptykę można więcej stosować w pierwszej linii, podczas gdy aseptyka znajduje zastosowanie w szpitalach polowych.

Gorszymi, niż pociski i bagnety przeciwników, są choroby, spowodowane wojną. Należą tu przedewszystkiem: czerwonka, dur brzuszny i cholera, jako najniebezpieczniejsze. We wszystkich wojnach stwierdzono, że straty, które poniosły armie skutkiem kul nieprzyjacielskich, są mniejsze, niż klęski w następstwie chorób. Jest jednym z najtrudniejszych zadań profilaktyki wojennej — zapobiedz klęskom skutkiem tych chorób. Choroby przewodu pokarmowego, epidemicznie występujące, mają swoje źródło w niezwykłych trudach wyprawy wojennej, w nieregularnym trybie życia, w działaniu niekorzystnych warunków atmosferycznych etc. Podczas gdy z czerwonką i dudem spotykamy się prawie we wszystkich wojnach, stała się cholera na szczęście rzadszym gościem ostatnich wojen. Aż tu niespodziewanie donoszą o jej wybuchu i to w sposób zastraszający w wojsku tureckim, w mniejszych rozmiarach w wojsku bułgarskim podczas toczącej się właśnie wojny bałkańsko-tureckiej. Podobno około 5000 żołnierzy padło już jej ofiarą. Tłómaczyć można obecny wybuch cholery dwiema przyczynami: zawleczeniem jej z Małej Azji, Syrii i innych krajów Turcji Azyatyckiej, jakoteż szybkim rozszerzeniem się epidemii — skutkiem nędznych stosunków zdrowotnych, panujących w armii Sułtana. Staje się to zrozumiałem, gdy się czyta o tych głodem wymorzonych, łachmanami tylko odzianych, z różnych stron Azji przygnanych, nadto moralnie cią-

Pigułki Thyreothobrominy

Prof. Dra MALDĚJOWSKIEGO

do leczenia otyłości.

Dobre wyniki przy rozedmie i dychawicy. (Patrz artykuł w Časopis lékařův českých Nr. 21 z r. 1907. O ster. Aerzte-Zeitung 1909: Ueber Thyreothobrominipillen Prof. Dr. Mladějovský, Dr. J. Höhn w Bad Radein).

Wyrabia: **Apteka B. Fragnera, Praga III.**

Składy w aptekach

Także otworzy się pole dla dobrowolnej ofiarności szerokich kół towarzyskich przez tworzenie wzorowych szkół pielęgniarstwa, które nadawałyby kierunek rozwojowi nauki pielęgniarstwa.

Ze szczególną wdzięcznością należałoby to powitać, gdyby jednostki lub stowarzyszenia przyczyniły się do wybudowania pawilonów szkolnych (internatów dla pielęgniarek) przy większych szpitalach.

Wobec nagłości sprawy mamy zaszczyt W. Ekscelencyę upraszać już obecnie o usilne działanie w tym kierunku, by tworzono zawodowo zorganizowane szkoły pielęgniarstwa i o porozumienie się w tym celu z czynnikami, na których ciąży obowiązek utrzymywania wspomnianych zakładów sanitarnych (Wydział krajowy, gminy, korporacje).

Wasza Ekscelencyę uprasza się o dokładne zdanie sprawy co do skutku rokowań najdalej do połowy kwietnia 1913.

Urzeczywistnienie przedstawionego tu programu może oczywiście dopiero po dłuższym czasie mieć ten skutek, iż będzie się miało do rozporządzenia wystarczającą liczbę pielęgniarek, stojących na odpowiedniej wyżynie pod względem intelektualnym, rzeczowym i socyalnym.

Z tej przyczyny, jakoteż z powodu wzrastającego zapotrzebowania w razie nadzwyczajnych stosunków wynika konieczność przydania zawodowym pielęgniarkom sił pomocniczych.

W razie wybuchu epidemii, lub wojny odciążone będą pielęgniarki od stałego swego zakresu działania; aby w służbie szpitalnej powstałe stąd luki zapelnąć, jakoteż ku pomocy bardzo licznych pielęgniarek, potrzebnych dla celów wojennych okaże się potrzeba pomocniczych pielęgniarek w jeszcze większej liczbie. Tylko nieznaczna część tego zapotrzebowania ma pokrycie.

Wiadomości praktycznych i teoretycznych, potrzebnych dla ochotniczej służby pomocniczej nabyć można w znacznie krótszym czasie, aniżeli wykształcenie na zawodową pielęgniarkę. Takie kursy naukowe odbywać by się mogły nietylko w wojskowych, lecz wogóle we wszystkich na sposób nowożytny urządzonych szpitalach.

Wobec odpowiedzialności, od której nie jest wolna również pomocnicza służba pielęgniarstwa, należy dopuszczenie do kursów uczynić zawisłym od zupełnej zdatości danych osób. W nauce teoretycznej, jakoteż przy ćwiczeniach praktycznych w różnych zabiegach, które pozostawić można pielęgniarkom pod nadzorem pielęgniarek zawodowych, należałoby postępować wedle ułożonego z góry planu nauki; wykłady o niesieniu pierwszej pomocy żadną miarą nie mogły być uważane za wystarczające dla wykształcenia pielęgniarki pomocniczej.

Wasza Ekscelencyja zechce poświęcić jak największą troskliwość rozszerzeniu i organizacji także tej części pielęgniarstwa.

Gdzie stosunki lokalne dopuszczają, austriackie Towar-

zystwo Czerwonego Krzyża samo powoła do życia kursy pielęgniarstwa; będzie obowiązkiem władz politycznych, jak najskuteczniej usiłowania te poprzeć.

Dalej działać będzie trzeba na to, by odpowiednie kursy dla kształcenia pielęgniarek pomocniczych były stałą instytucją wszystkich nadających się do tego szpitali i aby w następstwie co roku odbywały się kursy repetycyjne i uzupełniające. Byłoby pożądaną rzeczą, by w tym wypadku nietylko kierownictwa odnośnych szpitali, lecz także Stowarzyszenia lekarskie zaproszono do czynnego współdziałania.

Rozporządzenie zaznacza w końcu, iż co do teraźniejszego stanu organizacji i frekwencji kursów pielęgniarek pomocniczych mają być Ministerstwu przedłożone najdalej do końca kwietnia r. b. szczegółowe sprawozdania i że instrukcja w sprawie urządzenia kursów pielęgniarek pomocniczych wydana zostanie później.

DR. LEGEŻYŃSKI.

Budowa zakładu dla użytkowania padliny

RAKARNI MIEJSKIEJ.

A) Zakład do użytkowania padliny.

Materyał do niszczenia, względnie użytkowania, padliny we Lwowie stanowią:

A) żywy:

1. Psy bezdomne, złowione przez rakarza miejskiego.
2. Psy i koty, które stykały się ze zwierzętami wściekłymi.
3. Psy i koty stare lub chore, oddawane do zabicia przez ich właścicieli.
4. Konie, uszkodzone przez wypadek (ze złamaną nogą itp.).
5. Zwierzęta ze stwierdzoną chorobą zakaźną, usunięte z targu bydłowego.
6. Szczury złowione, skoro miasto rozpocznie racjonalne ich tępienie.

B) martwy:

1. Padlina zwierząt, z których można skórę użytkować.
2. Padlina zwierząt, z których z powodu chorób zakaźnych nie wolno skóry użytkować.
3. Mięso skonfiskowane w rzeźni.
4. Narządy zwierząt chorych, których mięso można spożywać (konfiskowane w rzeźni).
5. Krew z rzeźni.
6. Skonfiskowane w mieście ryby, raki, konserwy itp.
7. Padlina z sal sekcyjnych Akademii weterynaryi.

Ilość tego materyału, grzebanego na grzebowisku miejskim, wynosiła w naszym mieście wedle wykazu weterynaryatu miejskiego w 1911 roku:

głębimi klęskami przynębionych żołnierzach. Nawet rząd bułgarski uznał konieczność energicznego przeciwdziałania. Zwrócił się więc z prośbą do rektora uniwersytetu wiedeńskiego, prof. Weichselbama, o przysłanie bakterjologów. I udało się zaraz 4 lekarzy zakładu anatomiczno-patologicznego do Zofii, gdzie urządzili pracownię bakterjologiczną.

Nie można pominąć milczeniem pewnych szczegółów, które z pola walki przysłali swym dziennikom fachowi korespondenci wojenni, ponieważ pouczają, jak dalece odstępuje smutna rzeczywistość w wojnie od teorii, skreślonej przy zielonym stole. Białogrodzki korespondent opisuje pierwszy większy transport rannych serbskich do szpitala. Nawet ciężko ranni drogę daleką przebyli w zwykłych wagonach ciężarowych, leżąc na słomie. Wobec braku fachowych piastunów: pielęgniarzy, dźwigali panowie nosze z ciężko rannymi z wagonów do wozów tramwajowych, urządzonych do przewiezienia chorych. W szpitalu białogrodzkim kieruje operacjami prof. uniw. pragsk. Jedliczka. Na czele całego wojska korpusu lekarskiego serbskiego stoi lekarz polski Dr. Roman Sondermeier, przed 30 laty asystent ś. p. prof. Teichmanna i kliniki chirurgicznej ś. p. Mikulicza w Krakowie.

Ciekawem, jest, że u rannych w pierwszych dniach wojny stwierdzono uderzająco wielką liczbę ran postrzałowych ręki lewej. Tłómaczą to tem, że Arnauci, z którymi Serbowie z początku walczyli, są znakomitymi strzelcami, którzy celowali w rękę lewą, wysterczającą z szaniców ochronnych a, trzymającą rękojeść karabinu.

Dzięki niedostatecznemu wyćwiczeniu artylerii tureckiej jest stosunkowo mało ran, pochodzących od pocisków armatnich.

Arnauci okazali się ludźmi dzikimi, bez serca, niemal drażniącymi zwierzętami. Nieprzyjaciela już rannego niełitościwie masakrowali, odcinając uszy, nos, język, wykluwając oczy. Lekarzowi pewnemu, który rannemu Arnaucie udzielił pierwszej pomocy na polu bitwy, rozciął tenże nożem brzuch.

Lekarz wojskowy austriacki Dr. Grünfeld i Dr. Fieber, których Towarzystwo Czerwonego krzyża delegowało do Belgradu, podają w sprawozdaniu swem, iż w stolicy Serbii pielęgnują rannych w 20 szpitalach i że mimo wykonania ciężkich operacji, mieli dotychczas tylko jeden przypadek śmierci. Wogóle postępują tu chirurdzy zachowawczo, co umożliwia głównie dobre założenie pierwszego opatrunku. Niekiedy jednak rany przedstawiały cechy gnilne, co przypisać trzeba, przy wielkim natłoku chorych, głównie znacznie opóźnionemu założeniu pierwszego opatrunku lub zupełnemu brakowi takowego i następnemu zanieczyszczeniu rany. Zranienia, powstałe przez strzały karabinowe, na ogół szybko się goiły. Nawet rany stawów, wywołane przeszywającymi strzałami w obrębie stawów, goiły się bez upośledzenia czynności kończyny. Natomiast przedstawiały rany, zadane pociskami armatnimi, straszny widok.

W Zofii kieruje operacjami asystent profesora Hohenegga z Wiednia, docent Exner, w Filipopolu asystent Dr. Heyrowsky. Obok lekarzy bułgarskich pracują także lekarze francuscy i czescy. W sprawozdaniu uskarżają się lekarze na niedostatek, który we wszystkich wojnach ostatnich czasów tak wyraźnie dawał się odczuwać: brak wyćwiczonego personelu pomocniczego, któryby mógł uczynić zadość tak ogromnie wzmożonym wymaganiom wojny. Lekarze ci stwierdzają też jednomyślnie znakomite wyniki zachowawczego leczenia ran postrzałowych. Amputacje wykonują, odpowiednio do nowoczesnego stanowiska chirurgii wojennej, w rzadkich tylko przypadkach. Leczenie ran ogranicza się do zwalczania miejscowego zakażenia, a doświadczenie pouczyło, że najczęściej można opanować zakażenie i nie potrzeba odejmować kończyny. Niestety przychodzi niekiedy do zakażenia prątkami tężcowymi, skutkiem czego lekarze proszą o przysłanie surowicy przeciwężcowej. Austriackie Tow. Czerwonego krzyża, uwzględniając działanie zapobiegawcze tej antytoksyny, zaoptowało już w Wiedniu swych delegatów, wybierających się

MLEKO ŚMIETANOWE

ÖSTERREICHISCH-UNGARISCHE MILCHWERKE IN LINZ a. d. D.

(Mleko o podobnym składzie, jak pokarm matek) otrzymuje się przez proste dodanie prawn. ochr. konserwy śmietanowej „Ramogen“ do rozcieńczonego mleka krowiego, które tym sposobem staje się w przybliżeniu równoważnościowym z pokarmem matek pod względem ilości tłuszczu i wartości odżywczej. Ordynować zawsze należy: **Ramogen. Próbkę i literaturę wysyłają bezpłatnie:**

1) wołów i krów przeciętnie	á 500 kg.	sztuk	34 tj.	17.000 kg.
2) koni	á 400 „	„	86 „	34.400 „
3) świń	á 00 „	„	36 „	3.240 „
4) cieląt	á 60 „	„	21 „	1.260 „
5) psów	á 15 „	„	2.797 „	41958 „
6) kotów	á 3 „	„	116 „	348 „
7) padliny z akademii weter.	á 52 „	„	52 „	31.200 „
				120.403 kg

W rzeźni miejskiej zniszczono:

1. mięsa gruźliczego	. . . . .	5.956 kg.
2. mięsa wągrowatego	. . . . .	926 kg.
3. mięsa chorego	. . . . .	8.356 kg.
4. mięsa prowincjonalnego	. . . . .	3.824 kg.
razem		19.062 kg.

Rzeźnia miejska sprzedaje obecnie około 350.000 kg. krwi rocznie.

Tak znaczne ilości padliny nie powinny ulegać niszczeniu, lecz powinno się przerabiać na mączkę mięsową, przyczem uzyskuje się osobno tłuszcz i żelatynę.

Dotychczasowy sposób niszczenia tej padliny przez zagrzebywanie na grzebowisku miejskim, mieszczącym się na błoniach Janowskich w bezpośrednim sąsiedztwie z cmentarzem izraelskim, jest ze względu nietylko estetycznego, ale i sanitarnego wysoce niebezpieczny dla zdrowia całej dzielnicy Janowskiej.

Przesycony gnijącymi materiami grunt grzebowiska zaraża wodę zaskórnią, a zarazki chorobowe nie giną w ziemi po wielu nawet latach (węgiel nawet po 29 latach!).

Wskutek braku dostatecznego dozoru i częstego niszczenia ogrodzenia dostają się często psy na grzebowisko, wygrzebują zakopaną padlinę i w ten sposób powstaje otwarte ścierwisko, pokryte gnijącą na słońcu padliną i zanieczyszczające na wielkie przestrzenie dzielnicę Janowską.

Również spalanie konfiskowanego mięsa w kotłach rzeźni miejskiej jest niedopuszczalne, gdyż gazy, wytwarzające się przy paleniu mięsa, zanieczyszczają nietylko lokal kotłowni, lecz także i całą okolicę, a przylegające do ścian kotła spalone mięso niszczy kocioł. Nieraz wylatują kawałki mięsa palonego przez komin w powietrze.

Nowoczesne systemy użytkowania padliny usuwają w zupełności potrzebę jakiegokolwiek grzebowiska i gotując

Maślanka
czysta, jałowa, o stałym składzie ex tempore z: „**BU-CO**“ (1+3 aqua).

Mleko białkowe
czyste, wolne od zarazków, o stałym składzie ex tempore z: **EI-CO** (1+2 aqua).

padlinę pod pewnym ciśnieniem, odłączając z niej osobno tłuszcz, żelatynę i mączkę mięsą.

W dawniejszych systemach, n. p. w t. zw. k a f i l d e z y n f e k t o r a c h, suszono w osobnych aparatach mączkę mięsą. przy czem wydobywały się bardzo przykre wonie; w nowych systemach wydobywanie się cuchnących gazów w zupełności usunięto tak, że nowoczesne zakłady do użytkowania padliny możnaby budować w środku miasta (n. p. w Londynie istnieją obecnie 3 takie zakłady).

Złe instalacje spuszczaają do kanału bezużytecznie bulion żelatynowy, bogaty w połączenia azotowe i potas i wydają mączkę, która nie jest zupełnie bezwoną: takie były do niedawna aparaty systemu Podewilsa.

Od nowoczesnych systemów wymagamy również, aby w zakładzie dało się zupełnie ściśle odłączyć część zakładu „nieczystą“ t. j. miejsce, gdzie zarazki chorobowe się znajdują (sala sekcynna), od części „czystej“ t. j. sali, w której wytwarza się mączkę zwierzęcą. Mączka ta, używana n. p. do tuczenia świń, drobiu i t. p., musi być wolną od jakichkolwiek bakterii chorobotwórczych.

Najwięcej rozpowszechnione zakłady takie są w Niemczech. Na wystawie higienicznej w Dreźnie 1911 r. miały miasta niemieckie 85 aparatów do użytkowania padliny. Martel (L'industrie de l'equarrissage) opisuje zakłady 17 miast. W Austrii posiada takie zakłady zaledwie kilka miast: Berno, Wiedeń, Iglawa, Olomuniec, Wiener-Neustadt, Baden i Unterlaa. W Węgrzech pali się padlinę (33 pieców).

W Niemczech rozpowszechnione są obecnie cztery systemy:

- Hartmanna: 54 aparatów,
- Podewilsa: 17 aparatów,
- Venuleth i Ellenberger: 9 aparatów,
- Otte: 5 aparatów.

Ostatnie dwa systemy niewygodne, gdyż aparaty trzeba ustawić na I piętrze. Pozostają zatem do wyboru tylko dwa systemy: Hartmanna i Podewilsa. Najwięcej rozpowszechnionym i wydoskonalonym obecnie jest system Hartmanna.

Hartmann wykonał w ostatnich trzech latach 28 instalacji, Podewils w 10 latach 13 nowych instalacji.

Hartmann nie wpuszcza gorącej pary do bulionu, jak to

do Serbii i Bułgarii, w surowicę przeciwężcową. Ponieważ jej wstrzykiwanie wymaga doświadczenia i wprawy, zaopatrzyło Tow. Czerwonego krzyża lekarzy także w antytoksynę w postaci proszku, którym się ranę posypuje.

Wojna — to barbarzyńska instytucja, nie licująca z wspaniałym wzrostem kultury XX wieku. To mordowanie młodych ludzi, pełnych nadziei, kwiat społeczeństwa stanowiących, to „malum necessarium“, tem większe, gdy walczą narody, których wiekowa nienawiść, jak Bułgarów i Turków, doprowadziła wprost do niepojętej wściekłości. I dla tego mają tu lekarze do czynienia nietylko z ranami, zadanymi przez broń palną, nietylko z cholera, dudem i czerwonką, lecz także z oszpecaniem przez odcinanie nosów, uszu, języka. Młody wojak bułgarski runął, ciężko raniony, gdy widzi zbliżających się żołnierzy tureckich. Mimo, że leżał bez ruchu, jak nieboszczyk, Turk przysięgnął go nogami, drugi wbił mu bagnet w bok, trzeci odciął ucho — mimochodem. Doprawdy „bête humaine!“ Nienawiść jest tak wielką, że nawet w sercach rannych jeszcze nie wygasa. Ciężko ranny, prawie umierający żołnierz dobijał niejednokrotnie w pobliżu leżącego rannego przeciwnika bagnetem lub rewolwerem. Ranny Bułgar budzi się właśnie z swej nieprzytomności, gdy ku swemu przerażeniu spostrzega obok siebie leżącego rannego Turka, szykującego się do wbicia mu bagnetu w bok — i zapobiega temu uderzeniem go w głowę. Oficer turecki, któremu pałasz bułgarskiego jeźdźca odciął właśnie rękę prawą, strzela lewą ręką do nacierającego przeciwnika, ale wnet go pałasz bułgarskie rozplątały. Takich opisów znaleźlibyśmy dużo.

Turkom zarzucają, że się nie troszczyli o swych rannych, zostawiając ich na polu bitwy na niełaskę przeciwnika. Tę obojętność o los rannych tłómaczy może „k i s m e t“ wyznawców Mahometa, może przygnębienie skutkiem prześladowanego ich niepowodzenia w wojnie, a głównie brak czasu. Gdy bowiem skutkiem napierania przeciwnika muszą co tchu uciekać, by własne ratować życie, trudno zabierać jeszcze tysiące swych rannych. Ale trudno usprawiedliwić brak należytego

przygotowania sanitarnego; mało było noszy do transportu chorych; wcale zaś nie było stacyi do udzielania pierwszej pomocy, ani lazaretów polowych; mało było lekarzy w froncie a i tym brakowało odpowiednich narzędzi lekarskich. Wobec tego musieli Bułgarzy i Serbowie, czyniąc zadość przepisom międzynarodowym, zaopiekować się rannymi Turkami i pielęgnować ich we własnych szpitalach. Niestety nawet tu, wśród jęków cierpiących i majestatu śmierci wybuchu na nowo fanatyczna zawiść wielowiekowa; przeciwnicy, choć chorzy, nie chcą leżeć w jednych i tych samych salach, powstawały nawet rozruchy, które szpitalom przysparzały dość kłopotów.

Ze sprawozdania, które przysłali z Zofii delegaci austriaccy Czerwonego krzyża do Wiednia, prym. Frisch, Winwartter i lek. pułk. Dr. Ballner, wynika, iż skutkiem szybkiego przebiegu wojny przybywało prawie codziennie kilka pociągów z rannymi do szpitala w stolicy Bułgarii. Ten ogromny napływ chorych zmuszał lekarzy do jak najszybszego opróżnienia szpitala z takich chorych, którzy dalszy transport wytrzymać mogli. Rannych tych odsyłał do szpitali prowincjonalnych. Między innymi wykonali wspomniani lekarze dotychczas 8 operacji tętniaków i 7 trepanacji. Prócz nielicznych amputacji i wyłuszczenia stawów, których nie można było obejść, byli zmuszeni do wykonania koniecznych zabiegów, jak podwiązania tętnic z powodu następującego krwawienia, operacji w przypadkach ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego itp. Główną część zabiegów chirurgicznych tworzyły nacięcia z powodu rozległego zapalenia ropnego tkanki podskórnej, które często łączyło się z ranami kości i stawów, jakoteż opatrunki gipsowe i rozciągające różnego rodzaju. Na ogół były wyniki zabiegów chirurgicznych dobre. Dotychczas zdarzyły się wspomnianym lekarzom tylko 2 przypadki śmierci, z których jeden był następstwem zatoru a drugi ogólnego zakażenia gnilnego w wysokim stopniu. Chory ten przybył do szpitala już w stanie konającym.

czyni Podewils, gdyż u niego gotuje się mięso we własnej wilgoci. Do obsługi zakładu potrzebna jest jedna osoba.

Cały proceder u Hartmanna trwa 6—7 godzin w małych aparatach, 8—10 godzin w dużych aparatach; u Podewilsa 10—12 godzin, a czas ten nie da się skrócić.

W nowym zakładzie w Nauen gotuje się do 900 kg. — 4 i pół godziny, suszy 1 i pół godz., cała czynność trwa 6 i pół godziny.

Fabryka Hartmanna wyrabia aparaty w 6 wielkościach: model I. przerabia 600 kg. i kosztuje w Berlinie 10.760 fr., model II. przerabia 850 kg. i kosztuje w Berlinie 11.810 fr., model III. przerabia 1.100 kg. i kosztuje w Berlinie 15.750 fr.

W Meldorfie na dwóch aparatach przerobiono w r. 1909/10 — 364.460 kg. padliny (808 wielkich i 3.998 małych zwierząt). Z tego wydobyto:

56.235 kg. mąki zwierzęcej (15·4%), sprzedanej po 20 fr. za 100 kg.,

27.023 kg. tłuszczu (7·4%), sprzedanej po 62 fr. za 100 kg.,

22.780 kg. żelatyny, sprzedanej po 1·25 fr. za 100 kg.

Osiągnięto 24.500 fr. ze skórą i 382 fr. za odpadki na kompost.

Goltz w „Zeitschrift für Fleisch und Milchhyg.“ 1906/7, str. 362 woli również Hartmanna, niż Podewilsa, gdyż 16—19% tłuszczu zostaje w mięsie, przerabianem przez Podewilsa, podczas gdy tylko 12—14% u Hartmanna.

W zakładach zużytkowanie padliny łączy się z reguły z gotowaniem, suszeniem i mieleniem k r w i z rzeźni (100 kg. sprzedaje się po 25 fr.).

Wymogi sanitarne przy budowie zakładu:

I. Sytuacja.

a) Nowoczesny zakład może stać nawet w środku miasta (3 zakłady w środku Londynu).

b) Potrzeba powierzchni dla zakładu, przerabiającego dziennie 750—1000 kg. $\frac{3}{4}$ morga kwadratowego, 1000—2000 kg. 1 morga kwadratowego.

c) Kierunek wiatrów obojętny, gdyż nie powstają żadne cuchnące gazy.

d) Pożądana bardzo możliwość połączenia się torem kolejowym.

II. Budynki potrzebne.

1. Zakład.

2. Mieszkanie zarządcy 2 pokoje z kuchnią i 2—3 pokoje dla służby.

3. Stajnia dla 2—4 zakładowych koni. Nad stajnią pokoje dla woźnicy.

4. Wozownia na 3 wozy, 2 duże wozy dla zwierząt i 1 wózek na odpadki.

5. Psiarnia.

6. Stajnia dla zwierząt podejrzanych (konia podejrzane o nosaciznę i psy wściekłe).

7. Przyrząd do zabijania małych zwierząt.

III. Ogrodzenie i brukowanie.

Zakład, mieszczący się w parterze, ma następujące ubikacje:

a) Sala sekcyjna (około 6×10 m.).

b) Sala z aparatami (około 10×10 m.).

c) Kotłownia z pompą powietrzną i pompą wodną.

d) Kancelarya dla zarządcy.

e) Laboratorium dla weterynarza.

f) Ubikacja dla służby.

g) Łazienki i wychodki.

Na strychu:

h) Magazyn na mączkę zwierzęcą, młynek, ewentualnie rezerwoar na wodę.

Obok zakładu lub w piwnicy:

i) magazyn na tłuszcz (chłodne miejsce). Jeżeli w piwnicy, złączyć zbiornik tłuszczu wprost z maszyną.

Salę z aparatami należy o tyle niżej umieścić, aby otwory aparatów leżały na równi z posadzką sali sekcyjnej.

Sala sekcyjna i sala z aparatami muszą być zupełnie oddzielone. Przy aparatach Hartmanna daje się to bez porównania lepiej osiągnąć, niż u Podewilsa, gdyż tak małe, pokrajane kawałki mięsa, jak i całe zwierzęta zarażone, można bez żadnych trudności włożyć wprost do aparatu; nie zatrzymują się na rynnie i nie potrzeba ich spychać z rynienki drągami do aparatu, jak się to często zdarza u Podewilsa.

W sali sekcyjnej ustawić należy wagę decymalną.

Wyprawa ścian zwykła, w sali sekcyjnej do wysokości 2 lub 2·5 metrów wyprawa cementowa lub tafelkowa.

Posadzka nieprzepuszczalna w sali sekcyjnej i z aparatami pochylona, z odpływem, najlepiej z terazza. Odpływy przed wpuszczeniem do kanału trzeba dezynfekcyonować.

Wentylacje w oknach i ścianach.

Oświetlenie gazowe lub elektryczne.

B) RAKARNIA MIEJSKA.

Dla rakarni lwowskiej wymaga weterynaryat następujących budynków (L. Mgtu 33.403/903):

1. Dom mieszkalny dla przedsiębiorcy rakarskiego z 3 pokoi i kuchni; kancelarya z telefonem.

2. Dom dla czeladzi rakarskiej ma zawierać 3 pokoje z kuchniami, jedną salę dla kawalerów. Łazienka.

3. Psiarnia: 2 izby ogrzewane, jedna z 30 m², z klatkami dla zwykłych psów i druga mniejsza, z osobnym wchodem dla psów podejrzanych. Wodociąg wewnątrz.

4. Stajnia dla 3—4 koni rakarza i dla 7—8 koni aresztowanych, zbłąkanych i t. p.

5. Stajnia sanitarna na 5—6 koni podejrzanych (także dla innych zwierząt) oddzielnie ustawione.

6. Wozownia na 1 wózek rakarza, na 2 wózki na psy, na 1 wózek na zepsute mięso, na 1 wóz dla przewożenia padłych zwierząt.

7. Szopa, komórka na drzewo, wychodki.

8. Sala sekcyjna.

9. Dwa podwórza brukowane.

Prócz tego sądzę, że koniecznym jest również:

10. Laboratorium dla weterynarza.

C) Zabijanie zwierząt.

Zwierzęta, oddawane do rakarni, bywają zabijane przez:

a) rozbicie czaszki przez uderzenie pałą,

b) strzelanie z pistoletu,

c) trucie (strychniną, cyankali, morfiną i chloroformem, kwas pruski),

d) topienie (Medyolan),

e) wieszanie (Paryż do r. 1879, dziś gdzieś we Francji),

f) trucie tlenkiem węgla (Florecya),

g) trucie gazem świetlnym (Paryż do r. 1904, Bazylea, Hamburg),

h) trucie kwasem węglowym (Pasteur), (Paryż od r. 1904, Wrocław, Gdańsk). W Paryżu i Londynie: system Gordona-Bennetta, t. j. trucie chloroformem, a następnie kwasem węglowym.

U nas we Lwowie używa się jeszcze ciągle owego pierwotnego, a tak barbarzyńskiego sposobu, t. j. zabijania pałą. Najlepszym a zarazem najtańszym systemem jest używanie gazu świetlnego.

Wnioski.

Z powyższego przedstawienia wynika, że miasto nasze potrzebuje nowej rakarni i zakładu do zużytkowania padliny.

Wnoszę, żeby oba te zakłady ze sobą złączyć, gdyż ze złączenia tego pod jedną administracją wyniknie znaczna oszczędność w budowie niektórych budynków, któreby trzeba koniecznie osobno budować dla rakarni i dla zakładu zużywania padliny. Zamiast pdwójnych budynków, wystarczy w takim razie dla wspólnego użytku pojedynczo wybudować:

1. mieszkanie zarządcy,

2. stajnię dla koni zakładowych,

3. wozownię,

4. psiarnię,

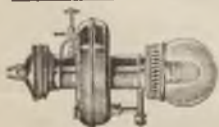
5. stajnię dla zwierząt podejrzanych,

6. salę sekcyjną,

7. laboratorium weterynarskie.

W kosztach administracyjnych odpadnie potrzeba utrzymania dwóch zarządców i dwóch stróżów zakładu.

Wnoszę dalej, aby zbudować zakład ten razem z rakarnią w tak nieznacznej odległości od rzeźni miejskiej, aby można uzyskać z rzeźni gotową parę wodną i wodę, potrzebną do utrzymywania czystości w zakładzie i w rakarni. Zmniejszy się przez to znacznie koszt budowy osobnej kotłowni i odpadnie potrzeba utrzymywania osobnego palacza. Również odpadnie potrzeba wiercenia studni nowej i urządzenia rezerwoaru wodnego. Jako grunt, odpowiadający wszystkim powyższym wymogom, wskazuję grunt, znajdujący się przy przedłużonej aż do granic zamarstynowskich drogi Nowej Rzeźni na prawo. Grunt ten otoczony byłby przedłużoną ulicą Nowej Rzeźni, drogą, oddzielającą miasto od Zamarstynowa, prowadzącą od Złotego mostu, torem kolejowym i mającą się wyciąć ulicą na

Światła „Wiktorin”

Lampa spirytusowa o sile 180 świec. Najnowsze oświetlenie Koszta 3 hal. godzina. Przez władzę państw. zbadane i uznane za doskonałe.

OSKAR FASSLER

Skład gramofonów i elektr. lamp we Lwowie, przy ul. Sykstuskiej 1. 29

parceli, położonej naprzeciw rzeźni rytualnej drobiu. Zalety tego gruntu dla zakładu użytkowania padliny i dla rakarni miejskiej są następujące:

1. dostęp z miasta po równinie bez żadnych pagórków ułatwi znacznie dowóz padliny ze wszystkich punktów miasta;

2. grunt, oddzielony jednomorgową parcelą i dwiema ulicami od rzeźni, leży w kierunku kotłowni rzeźnianej i wedle orzeczenia dyrektora miejskiego urzędu budowniczego na grunt ten będzie można bez trudności doprowadzić gorącą parę wodną z rzeźni. Bez trudności będzie można doprowadzić tam również i wodę ze studni rzeźni;

3. odpadki z rzeźni i prędko ulegającą zepsuciu krew będzie można łatwo wywozić ze rzeźni wprost do zakładu;

4. bliskość toru kolejowego pozwoli w razie potrzeby połączyć w przyszłości zakład wprost z koleją;

5. dojazd z miasta wygodny ul. Nowej Rzeźni i drogą, prowadzącą z ulicy św. Marcina, do Złotego mostu;

6. brak jakichkolwiek sąsiadów ułatwi wymagane postępowanie edyktalne.

Dotychczas brak miejsca odpowiedniego uniemożliwiał od wielu lat budowę rakarni miejskiej.

Zwracam uwagę, że również na grunty, położone za rzeźnią, zwrócił uwagę Magistrat w roku 1907 w swej uchwale z 15. lipca (L. Mgtu 59.056/99).

Stawiam następujące wnioski:

1. Magistrat uchwali budować rakarnię miejską łącznie z zakładem dla użytkowania padliny.

2. Magistrat poleci niezwłocznie miejskiemu urzędowi budowniczemu opracować projekt budynków wraz z kosztorysem dla rakarni i dla zakładu użytkowania padliny na wyżej opisanym gruncie poza rzeźnią miejską z uwzględnieniem powyżej postawionego planu, opracowanego przez fizyka miejskiego.

Zwracam uwagę, że według drukowanych budżetów funduszu gminy miasta Lwowa uchwaliła Rada miejska w rubryce wydatków XXXII. na budowę rakarni miejskiej:

w roku 1903	15.000 koron
w roku 1904	25.000 koron
w roku 1905	25.000 koron
w roku 1906	25.000 koron
w roku 1907	25.000 koron
w roku 1908	25.000 koron
w roku 1909	25.000 koron

a na budowę zakładu dla niszczenia padliny:

w roku 1906	20.000 koron
w roku 1907	30.000 koron
w roku 1908	30.000 koron
w roku 1909	30.000 koron

Pewna część pieniędzy ma być na ten cel złożona w Kasie miejskiej na książeczkach oszczędnościowych.

NADESLANE.

Stomatolog DR. HENRYK ALLERHAND

po powrocie z podróży naukowej do Ameryki ordynuje

Wałowa II. od 9-6 Telefon 1396.

Już otwartą została

Apteka centralna i laboratorium chemiczno-farmaceutyczne i kosmetyczne

MRA M. OBERLAENDERA

we Lwowie przy ul. Piekarskiej 45 (róg ul. Opata Hoffmana).
Telefon 1876.

Instytut roentgenowski dla celów rozpoznawczych
leczyńszych

Dra M. PENZIASA Lwów, ul. Sykataska 9

Skład i pracownia instrumentów chirurgicznych, nożowniczych i aparatów ortopedycznych

Juliana Trepczyńskiego

dostawcy do c. k. Kliniki dziecięcej Uniwersytetu Lwowskiego

L W Ó W

obecnie

ulica Dominikańska 9.

Lekarza pomocniczego dra med.

dzielnego człowieka, poszukuję na stałe do mej lecznicy w Kosowie. Jest pożądaną, aby lubił naturę i miał chęć do działalności w higienie osobistej — a także znawstwo gimnastyki i badań analitycznych.

Dr. A. Tarnawski.

SPRAWOZDANIE

z czynności Izby lekarskiej wschodnio-galicyskiej.

Protokół z posiedzenia Wydziału Izby lekarskiej wschodnio-galic. z dnia 12. lutego 1913 r.

Obecni: prezydent dr. Festenburg, dr. Mikołajski, dr. Kohlberger, dr. Papée, dr. Schellenberg i dr. Zion. Protokół z ostatniego posiedzenia odczytano i przyjęto.

Rada honorowa.

Jawi się osobiście zawiadzany dr. N. z L.

Prezydent dr. Festenburg odczytał zażalenie wniesione przeciw niemu z grona techników dentystycznych i od dra M.

Dr. N. zaprzecza w całości podniesione zarzuty i prosi o wyznaczenie innego terminu celem wytłumaczenia się. — (Protokolarne zeznanie przechowuje się w aktach).

Rada honorowa uchwaliła zgodzić się na to, aby rozprawę odroczyć i o nowym terminie zawiadomić dra N.; następnie zawiadzić Gremium techników dentystycznych do dostarczenia dowodów i zapytać się Starostwo, czy przesłuchano technika w powyższej sprawie.

Po tej rozprawie przystąpiono do porządku dziennego.

1) Nadeszło pismo Izby salzburskiej z prośbą o przyczynienie się do protestu przeciw projektowi ustawy o pozbawianiu własności.

Akt ten oddano dr. Kohlbergerowi jako referentowi tej sprawy.

2) Nadeszło pismo Wydziału wykonawczego austr. Izby, które donosi, że z powodu rozbicia się rokowań z Towarzystwami ubezpieczeń od wypadków — wypowiedziano w imieniu wszystkich Izby umowę z temi Towarzystwami i zarządza, aby lekarze za początkowe i końcowe orzeczenie żądali co najmniej 10 K., a za świadectwo wydane podczas choroby co najmniej 5 K.

Wystawianie świadectwa poniżej tego wynagrodzenia uważane będzie za nieliczące z etyką i uwłaczające godności stanu lekarskiego.

Dr. Papée jest zdania, aby pismo to nie w całej rozciągłości tylko w streszczeniu ogłosić w „Głosie lekarzy“.

Dr. Zion proponuje, aby krótką, ale treściwą odezwę ogłosić w „Tygodniku lekarskim“ ponieważ następny numer „Głosu“ wyjdzie dopiero 1. marca.

Uchwalono to jak również, żeby obok krótkiej odezwy w „Głosie lekarzy“ wydrukowano także in extenso nadeszłe pismo.

3) Dr. Papée referuje pismo Związku krajowego lekarzy co do posady lekarza powiatowej Kasy chorych w Jarosławiu i lekarza dóbr ordynackich X. X. Czartoryskich w Sieniawie i stawia wniosek, aby wobec tego, że są starania o podwyższenie pensji ogłosić, aby Koledzy przed ubieganiem się porozumiewali się z Prezydium jarosławskiego Związku lekarzy lub z Sekcją jarosławską Towarzystwa lekarzy galic.

Uchwalono.

4) Sekcja jarosławska Towarzystwa lekarzy galic. żąda, aby lekarze w Cieszanowie zmienili swoją taryfę lekarską.

Kol. Mikołajski i Kol. Papée są zdania, że niektóre pozycje są za wygórowane i żądają, aby wprzód zapytać się Kolegów z Cieszanowa, czy się zgadzają na taką zmianę.

Prezydent dr. Festenburg proponuje, aby odpisać, że zdaniem Izby pozycje niektóre są za wysokie, a równocześnie żądać wytłumaczenia dlaczego taryfa ta musi być w pokoju ordynacyjnym wywieszona, albo może być wywieszenie to zależnym od dotyczącego lekarza. Wydział Izby uchwalił jeszcze poinformować się u delegata dra Smolarskiego, który przyjedzie dnia 22. na pełne posiedzenie Izby.

5) Pismo „Osterr. Gesellschaft für Schulhygiene“ z prośbą o przystąpienie na członka przyjęto do wiadomości.

6) Dr. W. G. prosi o uwolnienie od zapłaty zaległości w kwocie 21 K. — Uchwalono odpisać, że prośbie tej zadość uczynić nie można i zaznaczono, że dopiero w razie możliwości ma zapłacić tę kwotę.

7) Dr. S. z K. prosi ponownie o uwolnienie od opłaty.

Uchwalono odmówić prośbie.

8) Dr. E. K. z L. prosi o uwolnienie od opłaty.

Uchwalono zaległości za 3 lata odpisać, a resztę ma zapłacić w ratach.

9) Od dra F. z B. nadeszło pismo, że w znanej sprawie z sędzią tamtejszym wdrożone zostały przeciw niemu kroki karnosądowe o przekroczenie z § 312 i 314.

Wydział Izby uchwalił na wniosek dra Ziona przesłać Prezydentowi Sądu odpis tego pisma.

10) Dr. Papée przypomina sprawę regulaminu Izby i prosi o ponaglenie.

Na tem posiedzenie zamknięto.

Dr. Zion,
prowadzący pióro.

Dr. Festenburg,
prezydent.

Protokół z posiedzenia Wydziału Izby lekarskiej wschodnio-galic. z dnia 19. lutego 1913.

Obecni: Prezydent dr. Festenburg, dr. Kohlberger, dr. Mikołajski, dr. Papée, dr. Schellenberg, dr. Zion.

Protokół z ostatniego posiedzenia odczytano i przyjęto.

1) Izba tryesteńska donosi o ukonstytuowaniu się nowej Izby.

Prezydent zawiadamia, że przesłał gratulację.

2) Izba bukowińska przesyła naszej Izbie gratulacje z powodu objęcia czynności Izby gospodarczej i donosi, że wszystkie uchwały z ostatniego wieceu w Gracu zostały ratyfikowane.

3) Zarząd Kasy chorych w Husiatynie prosi w obszernym i umotywowanym piśmie, aby Izba lekarska nie przeszkadzała przy zamianowaniu nowych lekarzy.

Sprawę tę oddano dr. Schellenbergowi do rozpatrzenia z tem, że naprzód mają być pytani dr. Safian i dr. Rosenbaum, dotychczasowi lekarze kasy chorych, o ich stosunek do Zarządu tejże Kasy.

4) Mag. farm. Gidlewski i mag. farm. Pelc o koncesję na aptekę w Przemyślu.

Uchwalono oświadczyć się odmownie.

5) Dr. Papée odczytał obszerny referat o organizacji kancelaryi Izby.

Uchwalono, aby członkom Izby przesłać ten referat w odbitce, celem rozpatrzenia się.

6) Dr. L. z N. prosi o pozwolenie spłacenia zaległości w ratach miesięcznych. Uchwalono.

7) Dr. Kohlberger zdaje szczegółowo sprawę z kasowości za r. 1912.

Przyjęto zgodnie do wiadomości.

Na tem posiedzenie zamknięto.

Dr. Zion
prowadzący pióro.

Dr. Festenburg,
prezydent.

L. 1284/13.

Konkurs.

Wydział powiatowy we Lwowie rozpisuje niniejszem konkurs na posadę lekarza okręgowego w **Pustomytach** — dla okręgu sanitarnego, obejmującego gminy i obszary dworskie: Pustomyty, Nawarya, Hodowica, Basiówka, Maliczkowice, Nagórzany, Porszna, Podsadki, Leśniowice, Mostki, Polanka i Glinna, z ludnością przeszło 10.000 mieszkańców.

Lekarz okręgowy w **Pustomytach** obowiązany jest do utrzymywania apteki domowej, względnie do postarania się w drodze właściwej o koncesję na aptekę.

Do tej posady przywiązana jest płaca 1.400 koron rocznie z dodatkiem 600 koron tytułem ryczałtu na objazdy. Nadto obowiązany jest p. Zygmunt Lewakowski, jako właściciel zakładu kąpielowego w Pustomytach, zamianować lekarza okręgowego na lat pięć od 1. maja 1913 lekarzem zdrojowym dla zakładu kąpielowego w Pustomytach i w tym charakterze dać mu bezpłatnie w willi murowanej, tuż przy stacyi kolejowej mieszkanie, składające się z czterech pokoi, kuchni, drewni i spiżarni, z których jeden pokój miałby być pokojem ordynacyjnym. Oprócz pomieszczenia w naturze zobowiązał się pan Lewakowski wypłacać lekarzowi okręgowemu jako lekarzowi zdrojowemu corocznie tytułem tantiemy 5% z czystego dochodu, t. j. tego dochodu, jaki przyniesie zakład kąpielowy w danym roku po zamknięciu sezonu kąpielowego. Stosunek z właścicielem zakładu kąpielowego będzie osobną umową unormowany, niezależnie od obowiązków lekarza okręgowego.

Lekarz okręgowy obowiązany jest w przydzielonym mu okręgu wykonywać czynności wymienione w § 14 krajowej ustawy sanitarnej z 5. października 1906 nr. 148 Dz. u. kraj. jakoteż wydanej na tej podstawie instrukcyi.

Ostemplowane podanie, zaopatrzone w allegata przepisane postanowieniami §. 7. powołanej powyżej ustawy wnieść należy do biura Wydziału powiatowego we Lwowie, ulica Mochnackiego 4 najdalej do 15. kwietnia b. r.

Posadę będzie nadaną na rok pierwszy prowizorycznie. Nominacyi dokona Wydział krajowy na podstawie propozycyi Wydziału powiatowego.

Z Wydziału Rady powiatowej Lwów, 11. marca 1913.

Sekretarz:
Merunowicz m. p.

Prezes:
Krzeczunowicz m. p.

L.W. 33.817/13.

Konkurs.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłasza niniejszem konkurs na po-

MATTONI'EGO SÓL BOROWINOWA

**Prawdziwa jedynie,
gdy zaopatrzona
marką ochronną:
sowa z okularami.**

dobytą z silnie leczniczo działającej borowiny w Soos obok Francensbadu. Naturalny przetwor, zastępujący borowinę w kąpielach, branych w domu. Stosuje się według przepisu lekarza. Prosimy żądać zawsze:

Mattoni'ego sól borowinowa.

KRONIKA.

Organizacya pielęgniarstwa wysunęła się na pierwszy plan spraw sanitarnych i łączy się z wielu ważnymi zagadnieniami, dotyczącymi pomocy lekarskiej i stanowiska lekarzy.

Sprawa się tak rozwija, że zamiast dozorców sanitarnych przy zwalczaniu epidemii, otrzymamy prawdopodobnie dozorczyńnię-pielęgniarki, które obejmą też inne obowiązki, jak pomoc przy walce z gruźlicą a może i oglądanie zwłok.

Zachodzi pytanie, jak ukształtują się stosunek pielęgniarek zawodowych do akuszerki egzaminowanych i czy specjalnie w naszym kraju nie należałoby połączyć obu tych funkcji.

Krzewienie zasad higieny przez pielęgniarki zawodowe i pomocnicze może mieć wielki wpływ na postęp sanitarny.

Z drugiej strony należy już teraz dążyć do takiego ograniczenia zakresu działania pielęgniarek, aby nie stały się kurfuszerkami i przez to nie przyniosły szkody społeczeństwu.

Są to wszystko bardzo ważne zagadnienia i dla tego sprawie pielęgniarstwa poświęcamy wiele miejsca a prosimy kolegów, by zechcieli wziąć udział w rozważaniu sytuacji i w dyskusyi.

Leży w interesie także zawodowym lekarzy takie pokierowanie sprawą, aby z niej społeczeństwo jak największy odniosło pożytek. Pod wpływem konieczności państwowej, wobec możliwości wojny, można obecnie uzyskać pokaźne subwencje rządowe na szkoły pielęgniarstwa a niewątpliwie powiodłoby się także kreowanie rządowych posad dozorczyń epidemicznych.

Stanowisko pielęgniarki, otoczonej opieką państwa i sympatją społeczeństwa, stanie się poważnem a nie braknie zapewne jednostek, które godnie spełniać będą zadanie. Może niejedna wdowa po lekarzu, żyjąca w trosce i poniewierce, znajdzie w pielęgniarstwie stosowne zajęcie i będzie przodowała dobrym przykładem.

W każdym razie ogół lekarzy musi z całą gorliwością zająć się tą nową instytucją, aby już przy jej tworzeniu i wprowadzeniu w życie wywrzeć pożądany wpływ na jej ukształtowanie.

poleca się P. T. Lekarzom do robót meblowych i dekoracyjnych i tapetowania w miejscu i na prowincyi

KAZIMIERZ HAUSER
Lwów, ul. Romanowicza I. 11 przedłużenie ul. Akademickiej.

TAPICER, DEKORATOR

W podaniu o powyższą posadę, które ma być wniesione najpóźniej do 30 marca 1913. roku wprost do Wydziału krajowego, względnie za pośrednictwem właściwej władzy, jeżeli kandydat pozostaje w służbie publicznej, zamieścić należy krótki opis przebiegu życia, dołączając dyplom doktora wszech nauk lekarskich jednego z uniwersytetów Monarchii Austriackiej, metrykę urodzenia na dowód, że kandydat nie przekroczył 40 lat życia, tudzież inne świadectwa lub dokumenta, wykazujące znajomość języków krajowych, uzdolnienie i dotychczasową działalność kandydata a w szczególności znajomość administracji szpitalnej.

We Lwowie, dnia 11. marca 1913.

L.W. 39645/1913.

Konkurs.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim ogłasza niniejszem konkurs na posadę Dyrektora szpitala powszechnego w Husiatynie z płacą 1.800 (tysiąc osiemset) Koron rocznie, z trzema dodatkami pięcioletnimi po 270 Koron i prawem do emerytury.

Posada ta nadaną będzie stale po upływie roku służby prowizorycznej, odpowiadającej wszelkim warunkom należytego wypełniania obowiązków.

W podaniu o powyższą posadę, które ma być wniesione najpóźniej do 5. kwietnia 1913 roku wprost do Wydziału krajowego, względnie za pośrednictwem właściwej władzy, jeżeli kandydat pozostaje w służbie publicznej, zamieścić należy krótki opis przebiegu życia, dołączając dyplom doktora wszech nauk lekarskich jednego z uniwersytetów Monarchii Austriackiej, metrykę urodzenia na dowód, że kandydat nie przekroczył 40 lat życia, tudzież inne świadectwa lub dokumenta, wykazujące znajomość języków krajowych, uzdolnienie i dotychczasową działalność kandydata a w szczególności znajomość administracji szpitalnej.

We Lwowie, dnia 14. marca 1913.

Piotrowski w. r.

Konkurs.

Na posadę lekarza okręgowego w Kozowie z płacą 1.000 K i ryczałtem na objazdy służbowe 600 K rocznie rozpisuje się w myśl postanowień ustawy z 2. lutego 1891 konkurs z terminem wnoszenia podań do Wydziału powiatowego w Brzeżanach po dzień 15. kwietnia 1913 r.

Okręg sanitarny kozowski obejmuje gmin 14 z ludnością około 18.000 dusz.

Apteka publiczna w miejscu.

Do podania dołączyć należy dokumenta stwierdzające:

1. obywatelstwo austriackie,
2. wiedzę wszech nauk lekarskich,
3. dwuletnią praktykę zawodową,
4. nieposzlakowany charakter,
5. znajomość języków krajowych,
6. nieprzekroczony 40 rok życia,
7. uzdolnienie fizyczne poświadczane przez c. k. lekarza powiatowego.

Brzeżany, dnia 6. lutego 1913.

Sekretarz:

A. Paulo.
3—3

Zast. prezesa:

ks. Korduba

BEZ WĄTPIENIA
JEST
„VERA”
NAJTRWAŁSZYM
PREPARATEM HYGIENICZNYM

JAKIE W TEJ DZIEDZINIE
••• ISTNIEJĄ •••
ZA KAŻDĄ SZTUKĘ
DWULETNIĄ GWARANCYĄ
CENA KOR 4.6.8. ZA TUZIN
• WSZĘDZIE DO NABYCIA •

Cenniki wysłać darmo „Vera”
Lwów, Bernsteina 3.

Maszyny na raty
wszystkich systemów oraz
i odczosznicze poteca

A. MALIMON
LWÓW, UL. WAŁOWA L. 9.
Nauka szycia, haftu i pończosznicwa bezpłatnie Nabywcom maszyn pończoszniczych gwarantuje roboty Warsztat reparaacyjny we własnym zarządzie. Cenniki darmo oplatnie.

SEMMERING SANATORIUM
Rad. ces. Dra Vécsei

2 godziny od Wiednia. 900 m. nad p. m. Dla chorych na cierpienia nerwów i przemiany materji, szczególnie dla chorych na cukrzycę.

Pediatrzy wiedzą najlepiej, z jakimi nieprzyjemnościami połączone jest często odżywianie dzieci od piersi. Od tych trosk mogą się lekarze uwolnić, jeżeli podczas odżywiania dzieci od piersi stosują wyłącznie

Phosphatine Fallieres

Z powodu znakomitego smaku, łatwej strawności i obfitej wartości składników odżywczych jest

PHOSPHATINE FALLIERES

niezbędną w praktyce pediatrycznej.

Cena szkatułki wystarczającej na 4 tygodnie 3-80 kor.

Dostać można we wszystkich aptekach.

Fabrykan: :

Chassaign & Cie, Paris, 6 Avenue Victoria.

KEFIR dostawia
do mieszkań
MLECZARNIA PRZEWORSKA
we Lwowie
ulica Polna 1. 25. — Telefon Nr. 835.

Od 22 lat istniejące

złotym medalem Wystawy przyrodniczo-lekarskiej i higienicznej X. Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie w roku 1907 odznaczone.

Pierwsze w Galicyi, przez Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w myśl §. 31. ustawy o „artykułach żywności” z dnia 16. stycznia 1896, Dz. pp. Nr. 89 ex. 1897

urzędownie upoważnione

CHEMICZNO - MIKROSKOPOWO - ANALITYCZNE - LABORATORYUM

do badania pokarmów, artykułów spożywczych, leczniczych, handlowych, technicznych, gospodarczych, higienicznych, analiz sądowych, moczu, płwocin i t. p.

Radcy Cesarskiego

WALEREGO WŁODZIMIRSKIEGO

ZAPRZYSIĘŻONEGO CHEMIKA C. K. SĄDU KRAJ. KARNEGO,

zaprzysiężonego rzeczoznawcy i ocniciela c. k. Sądu krajowego cywilnego, egzaminowanego na wszechniczy we Wiedniu znawcy artykułów spożywczych, członka stałej Komisji zdrowotnej miasta Lwowa, członka i referenta Komisji Jurorów Wystawy krajowej w r. 1894 we Lwowie i Wystawy przyrodniczo-lekarskiej w roku 1907 we Lwowie, (byłego właściciela apteki)

we Lwowie, przy ul. Jagiellońskiej 1. 18.

SORISIN

Syr. Kal. Sulfo-Guajacol.

Zezwolony w myśl reskryptu c. k. ministerstwa z 25-go grudnia 1904 r.
Prawnie zastrzeżony.

WSKAZANIA:

Na podstawie licznych doświadczeń profesorów, lekarzy praktyków, klinik, szpitali wskazany przy niezbytach narządu oddechowego, jako to: ostrym i przewłocznym niezycie oskrzeli, tohawicy, gardła, koklusu, niezycie szczytów płuc, zółzach, jakoteż w okresie zdrowienia po influency i innych ostrych chorobach zakaźnych.

SORISIN wzmacnia apetyt, podnosi wagę ciała, usuwa kaszel i wydzielinę, jak również i poty noene.

Dawka: 3—4 łyżek dziecięcych dziennie dla dorosłych, dla dzieci połowę. Przetwórn ten wydaje się tylko na przepis lekarski.

CENA FLASZKI 2 KOR.

Próbki na życzenie bezpłatnie.

Wyrób i górn. y skład:

HERBACOL-SCHOLZ, Apotheker, Wien, I., Graben 2900.

Sorisin można otrzymać we wszystkich aptekach

HERBACOL. NOWY preparat guajakolowo-żelazisty

Jest to syrop o przyjemnym smaku, wytworzony z Herbacolu syropu z podfosforanem wapnia i żelaza z dodatkiem 7% Kalium sulfoguaicolium. Daje połączone działanie sulfogwajakolanu potasu, żelaza, podfosforanu wapnia jakoteż środków przeciwfermentacyjnych aromatycznych. — Wypróbowany ze świetnym skutkiem w klinikach. — Dawka: dla dorosłych 3 do 4 łyżek, dla dzieci połowę. — Cena flaszki 2 kor. Wydaje się w aptekach tylko na przepis lekarski.

Jedyny wyrób i skład główny: Dr. Alois Hellmanns Apotheke „Zur Barmherzigkeit“ Wien VII, Kaiserstrasse 73-75.

PEPTO-KOLA ROBIN

(GLYCEROFOSFATY, KOLA I PEPTON)

W tym likierze czerwień Koli zachowaną jest w stanie naturalnym, jak w świeżym orzechu. Smaczny i delikatny likier pobudzający.

Niezastąpiony środek przeciw:

NEURASTENII, PRZEPRACOWANIU, RRZEMIJAJĄCYM ZMĘCZENIOM FIZYCZNYM I UMYSŁOWYM, CU-KRZYCY, BIAŁKOMOCZOWI I T. P.

Dawka: Kieliszek od likieru po każdym jedzeniu.

Sprzedaż: 13 Rue de Poissy, Paris i we wszystkich aptekach.

NUCLÉATOL ROBIN Granulé

W ziarenkach

Nukleofosforan wapnia i sodu
:: pochodzenia roślinnego. ::

Wyczerpanie. Rekonwalescencja. Złoty. Stany limfatyczne. Charłactwo. Krzywica. Chroniczne nieżyty oskrzeli. Neurastenia i t. p.

Dawkowanie: 4 do 6 łyżeczek-miareczek w ciągu 24 godzin dla dorosłych i 2 do 3 dla dzieci i starców.

Sprzedaż: 13 Rue de Poissy, Paris i we wszystkich aptekach.

SPERMINUM-POEHL

Essentia Spermini Poehl

30 kropli 3 razy na dzień na 1/3 godz. przed jedzeniem w wodzie alkalicznej albo w mleku.

Sperminum-Poehl pro iniekcione.
Sperminum-Poehl sicc. pro clysm.

przeciw neurastenii, marasmus sen, histeryi, chorobom serca, miażdżycy tętnic, przymiotowi, gruźlicy, durowi, cierpieniom rdzenia pachowego, niedożywieniu neurast., porażeniom, chron. reumatyzmowi, krzywicy, podagrze, blednicy itd. itd., przy znużeniach pracą i u uzdrowieńców.

CEREBRIN-POEHL (Synergo Cerebrin)
przeciw epilepsji, alkoholizmowi, chorobom nerwów.

MAMMIN-POEHL (Synergo-Mammin)
przeciw włóknikom macicy, krwotokom miesięcznym i krwotokom macicy, zapaleniu błony śluzowej macicy, zapaleniu jajników itd.

BIOVAR-POEHL (Synergo-Biovar)
przy objawach braku funkcji z powodu klimakterium, po wycięciu jajników, przy histeryi, blednicy.

RENIIN-POEHL (Synergo-Reniin)
przeciw miąższowemu zapaleniu nerek, niedomodze nerek, mocznicy.

THYREOIDIN-POEHL (Synergo-Thyreoidin)
przeciw otyłości, myxoedema, chorobom nerwów, chorobom skórnyim itd.

ADRENAL-POEHL działający składnik nadnercza, ściągający naczynia, przeciw zapaleniom błon śluzowych, krwotokom itd. Rurki a 0,002. 10,0 i 30,0 roztworu 1:1000.

Do nabycia we wszystkich większych aptekach.

Literatury gratis i franco dostarcza:

ORGANOTERAPEUTYCZNY INSTYTUT

PROF. DR. V. POEHL i SYNOWIE
ST. PETERSBURG, ROSYA

Generalni zastępcy dla AUSTRO-WĘGIER

G. i R. FRITZ — PEZOLDT i SÜSS WIEDEN I.

Ostrzega się usilnie przed naśladownictwem i zafałszowaniem.

1. Tabletki do wewnętrznego użycia

2. Ampułki do iniekcji.

Na ewentualne żądanie wysłamy gratis nasze **ORGANOTERAPEUTYCZNE KOMPENDIUM**, w którym podano literaturę, wskazania, sposób użycia i cenę wszystkich preparatów.

Szczawnica

szczawowy alkaliczno-słone (7 zdroj) najsilniejsze w Europie.

Wskazania: choroby dróg oddechowych, narządu trawienia, dróg moczowych, przemiany materii, krwi i choroby nerwowe.

Sezon od 20 maja do 30 września.

Zakład inhalacyjny odnowiony, zakłady wodolecznicze, łaźienki mineralne, kąpiele słoneczne. — Mieszkania tanie od K 1-60 począwszy i z komfortem urządzone. — Wykwintna restauracja i liczne pensjonaty. W I. i III. sezonie mieszkania 20—30% tańsze. — Lekarz zakładowy Dr. K. Włyński. 8 lekarzy praktykujących. — Zwolnienia od taks tylko wyjątkowe, w II. sezonie wykluczone. — Mieszkania po każdym gościu przymusowo formaliną desinfekcyjonowane.

Smieci i piłowiny spalane w specjalnym piecu.

Stacya kolei Stary Sącz lub Nowy targ. Zgłaszać się o mieszkania i po fiaków do Zarządu lub zajeżdżać po informacje mieszkaniowe wprost do Zarządu.

Unikać faktorów.

Najsilniejsze wody lecznicze na całą Europę. — Lecznicze: Józefina, Magdalena, Wanda i Stefan i alkaliczno-stołowe najsmaczniejsze: Stefan i Jan

wysyła w czasie bezmroźnym Zarząd w skrzyniach po 25, 30 i 50 butelek.

Są one do nabycia we wszystkich aptekach, składach wód mineraln. i aptecz. oraz w Składnicy wód Kraj. Związku Zdrojowisk i Uzdrowisk we Lwowie.

LYSOFORM

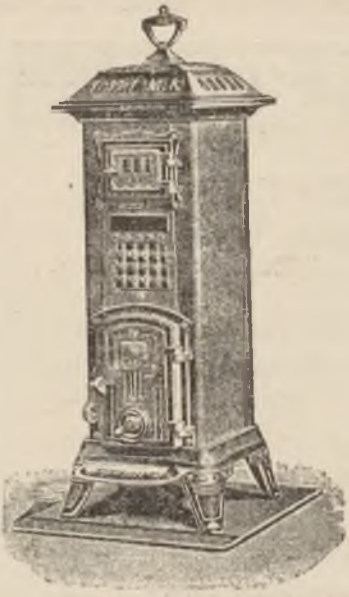
**powszechnie używany
środek desinfekcyjny,**

nieszkodliwy, bezwonny, pewnie działający, nie drażniący i tani.

Z wodą przekroploną tworzy jasne roztwory, co zwłaszcza przy odkażaniu narzędzi jest ważnem, bo dobrze je widać w roztworze.

Flaszki oryginalne po	100 gramów	250 gramów	500 gramów	1000 gramów
Wszędzie po cenie:	K. —80	K. 1-60	K. 2-80	K. 4-60

M. KIERSKI

PRZEDTEM

PIETRZYCKI

LWÓW, PASAŻ MIKOLASCHA

TELEFON 1854

HANDEL TOWARÓW ŻELAZNYCH, GALANTERYJNYCH NACZYŃ KUCHENNYCH, I ARTY-
:-: KUŁÓW TECHNICZNYCH :-:

WIELKI WYBOR WSZYSTKICH
TOWARÓW ŻELAZNYCH,
— CENY, UMIARKOWANE. —

Sanatorium

chorób wewnętrznych w ZAKŁADZIE WODOLECZNICZYM

„Kisielka“ Lwów, Kąpielna 8.

przyjmuje przez cały rok chorych, z wyjątkiem

chorób umysłowych i zakaźnych.

Telefon 932.

Telefon 932

Z polecenia Towarzystwa ginekologicznego lwowskiego wyrabiam następujące opatrunki (P) położnicze, sterylizowane

GAZE odtłuszczoną - - -
jodofanową 10%
jodoformową 10%
wioformową 10% **P**

w pudełkach, zawierających 5 metrów gazy. — WATĘ BRUNSA „VIS“ w płatkach P, w kartonach po 100 i 250 gr. Na każdym pudełku jest umieszczona moja firma i litera P, toteż proszę tylko takie przyjmować jako wyrób krajowy. — Polecam również PASTYLKI SUBLIMATOWE prof. Obalińskiego. Plastry smarowane z marką „Vis“. — GAZE JODOFORMOWĄ Dra Bylickiego w formie opaski i OPASKI OPARZELINOWE prof. Trzebieckiego i wszystkie inne używane opatrunki.

M. L. DOBROWOLSKI

Mag. farmacyi, właściciel fabryki opatrunków chirurgicznych „Vis“

W PODGÓRZU.

Zakład wodoleczniczy Dra Chramca w Zakopanem

otwarty rok cały. Umieszczenie dla 350 osób. Nowo wybudowany zakład jest zarządzony z największym komfortem. Urządzenia lecznicze wzorowe. — Ceny niepodwyższone. Pokój jednoosobowy z utrzymaniem od 10 koron wwyż. —

„ZDROWIE”

Fabryka wód mineralnych
i napoi musujących

polecona i pod kontrolą Towarzystwa lekarskiego
pozostająca

wyrabia wszelkie wody sztuczne, stołowe
i lecznicze oraz napoje musujące najlep-
szej jakości.

LWÓW, BAJKI BOCZNA.

TELEFON Nr. 544.

FABRYKA PRZETWORÓW LECZNICZYCH Eugeniusza MATULI

w RADOMYŚLU WIELKIM poleca przetwory własne:

Kamphenol Prof. Dra Chlumskyego. Znakomite Antisepticum: przy róży, flegmonach, ropniakach, czyrakach, przetokach grzyźliczych i t p. Cena flaszki Kor. 2.—.

Pilulae medic. Matula. Pilulae natr. arsenic. comp. Każda pigułka zawiera: Natr. arsenic. 0.0005 Ferr. protokół. 0.05. Chinin hydr.-Calc. glycerin. phosphor. Extr. Colae spis. aa 0.03. Extr. nucis vom 0.005. Pulvis rhei q. s. Pigułki te są obdukiwane cukrem. Cena za flakon o 100 pig. Kor. 4.—. Wydaje się jedynie na przepis lekarski.

Ferrophosphat (Syr. ferr. mangan hypophosphor. comp.)

w działalności identyczny z Syr. Fellowa, Dra Eggera itp.

Nieoceniony jako tonicum w przypadkach niedokrewności, w cierpieniach narządu nerwowego, krzywicy, neurastenii, itp. Zawiera: żelazo, mangan, wapień, potas, chininę, fosfor, strychninę, kwas i sole hypofosforowe rozpuszczone w syropie. Skład chemiczny podany na każdej flaszce. Ferrophosphat MATULI wydaje się jedynie w aptekach na przepis lekarski. Cena za flakon Kor. 2.—. Sposób użycia: 2—3 razy dziennie łyżeczkę od kawy w 1/4 szklanki wody. Do nabycia we wszystkich aptekach.

Sapomenthol. (Maść Sapomentholowa).

Zawiera ciała lotne jak: olejki eteryczne, kamforę, amoniak, alkohol, mentol, itp., które przetrawiane na gorąco w maszynach parowych z mydłem, dają jednolitą masę, łatwo dokładnie wetrzeć się dającą. W użyciu przyjemny, o miłej woni. **Działa znakomicie w bólach reumatycznych różnych postaci**, specjalnie w reumatyzmie mięśniowym, lumbago, ischias, nerwobólach itp. W działaniu szybki i często pewny nawet w wypadkach, gdy inne leki skutku nie wywierały. Skuteczność Sapomentholu stwierdzają liczne poświadczenia lekarskie, jakoteż badania, czynione na klinice wiedeńskiej na oddziale III. Sposób użycia Odpowiednie części ciała naciera się silnie, poczem owija takowe watą lub flanelą. Do nabycia we wszystkich aptekach, po cenie za mały słoik Kor. 1'60, za duży Kor. 6'—.

Preparata powyższe są do nabycia we wszystkich aptekach. Skład główny w aptecce WP. Piotra Mikolascha.

Uprasza się celem otrzymania wyrobu właściwego, przepisując używać zawsze formułki: oryginal. Matula. Nazwy: marka ochronna i opakowanie prawnie zastrzeżone. Broszury i próbki dla Panów Lekarzy gratis i franco przesyła Laboratorium i Fabryka przetworów farmaceutycznych EUGENIUSZA MATULI w Radomyślu Wielkim.

Syr. Hypophosph. Comp. Dr. Egger

Od dziesiątek lat
w najszerzych ko-
łach lekarskich
uznane i

szerokie zastosowanie mające **Roborant** i **Tonicum**, działające
zawsze pewnie przy anemii, neurastenii, braku apetytu itd.
Faszka oryg. 330 gm. = 2.40 kor., flaszka oryg. 660 gm. = 4.80 kor.

Inj. Natri Kakodyl.

Dr. Egger

Preparat arsenowy do
wstrzykiwań podskórnych.
Przy typowym działaniu
arsenu jest nietr.ającym
nawet w wysokich daw-
kach nieszkodliwym i zupełni: jałowym. Także przez dłuższy
czas można go stosować bez szkodliwego działania ubocznego.

20 ampułek 4.50 kor. 12 ampułek 3.— kor.

Dr. LEO EGGER & J. EGGER, Budapest VI. Révay-ut. 12.

Rok założenia firmy 1883.

Wino Kola „Stoll“, Cesarski eliksir Kola „Stoll“,
Eliksir Kola „Stoll“, Granulee Kola „Stoll“,

są znakomitymi środkami leczniczymi przeciw dolegliwościom
żołądka, wzmacniają szczególnie muskulary i nerwy. Dzia-
łają znakomicie podczas znużenia i ogólnego osłabienia.

Próbki i broszury na żądanie bezpłatnie.

K. STOLL, Praga-Vinohrady 752.

Do nabycia w aptekach, drogueryach lub wprost.

Główny skład na LWÓW i Galicyę wschodnią w droguery;
Piotra Mikolascha i Ski, Lwów, ul. Kopernika 1 i w aptece
dra Jana Piepes-Poratyńskiego we Lwowie, pl. Bernardyńsk 1. 1.

Główny skład na KRAKÓW i Galicyę zachodnią w aptece
K. Wiśniewskiego Nast. Kraków, ul. Floryańska 15.

Wielokrotnie premiiowane.

Jakie środki żelaziste nadają się do dłuższego stałego użycia?

Tylko takie, które nie naruszają
zębów, żołądka nie obciążają,
łatwo się przyswajają, są sma-
czne i przyjemne w użyciu.

Wszystkie te własności posiada

Haematicum Glausch;

zajmuje ono tedy pierwsze miejsce

między środkami żelazistymi

i od lat zapisują je lekarze wszystkich krajów jako najracjonalniejszy
i najtańszy środek żelazisty przy braku apetytu, niedokrewności, blednicy,
neurastenii i w innych stanach osłabienia jakoteż w okresie zdrowienia po
ciężkich chorobach.

Cena: pół flaszki objętości 230 grm. 1.50 kor., całej flaszki
objętości 500 grm. 2.60 kor.

Haematicum Glausch można dostać w każdej aptece. Skład główny:

„Adler - Apotheke“ S. E. KLEWEINA w Krems pod Wiedniem

Panom lekarzom dostarcza się darmo i opłatnie ilości próbne.

C. HAUBNER'S
ENGEL-APOTHEKE
WIEN

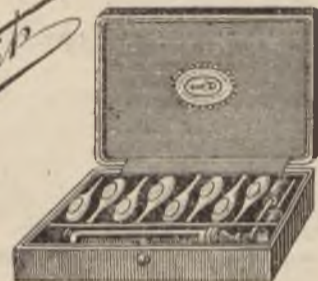
I. BOGNERGASSE 9.

WYŁĄCZNY WYRÓB
BERNATZIK'A

jałowych rozczyńców do
podskórnych wstrzyki-
wań w zamkniętych am-
pułkach szklanych.

Dostać można we wszystkich
aptekach.

... APTEKA ...

i Laboratorium chemiczno-farmaceutyczne

SZYMONA HAYA

c. i k. dostawcy nadwornego we Lwowie - - -

wyrabia i poleca swoje wyjąłowane płyny do wstrzykiwań podskórnych w zatopionych rurkach (ampoules). — Do każdego
pudełka dołączam pilniczek.

Aether depur. c. camph. 0.10

Arsacetin 0.10

Camphor 0.10 c. Ol. amygd.

Cocain hydrochl. Merck 0.01. 0.02

Coffein. natr. benzoic. 0.10

Coffein. natr. salicytic 0.20

Ergotin Bombellon 0.50—1.00

Morphium mur. Merck 0.01—0.02

Natr. kakodylic. 0.05

Natr. methylarsen 0.05

Novocain 0.02 Adrenalin qtt I

Strychnin nitr. 0.001.

Wszelkie inne kombinacje wykonuję na zamówienie w najkrótszym czasie.

Uprasza się, celem otrzymania wyrobu właściwego, przepisując, używać zawsze formułki: ORIGINAL „HAY“

Apteka pod złotym jeleniem

zostanie w tym miesiącu przeniesioną do nowego lokalu
Rynek 18 (naprzeciw głównej
bramy magistratu).

MATTONIEGO GIESSHÜBLER

naturalna szczawa alkaliczna

jako źródło lecznicze od lat setek uznana we wszelkiego rodzaju niezżytach przewodów oddechowych i narządów trawienia, w goście, katarze żołądka i pęcherza. Nieoceniona dla dzieci, rekonwalescentów i podczas brzemienności.

Henryk Mattoni

KARLSBAD — FRANCENSBAD
WIEN — — BUDAPESZT

SANATORYUM Dr. K. DŁUSKIEGO

w Zakopanem

dla chorych piersiowych

otwarte przez cały rok.

Piękny widok na TATRY. Wystawa pokoi południowa. — Centralne ogrzewanie, elektryczne oświetlenie, wodociąg gorącej i zimnej wody na wszystkich piętrach, winda elektryczna, kamera dezynfekcyjna, pokoje izolacyjne dla chorób zakaźnych, odkażanie naczyń, pracownia Röntgena.

Czytelnia, sala teatralna, kaplica, telefon, telegraf, poczta i konie w Zakładzie.

Ceny bardzo umiarkowane, od 11 koron za mieszkanie, utrzymanie i kurację.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych
sztucznych i specjalnych leczniczych
pod firmą

K. RZAĞA i CHMURSKI

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji Przemysłowej Tow.
Lek. Krak. polecone przez toż Towarzystwo

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilinskiej, Giesshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej Homburg, Kissingen, tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną oraz normalne wody mineralne z przepisu Prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryjach
Cenniki na żądanie franko.

DARMO

i FRANKO

PRÓBKI

dla

P.P. Lekarzy

Prosimy P. P. Lekarzy, aby raczyli zwracać uwagę chorych na naszą markę światową OLLA i ją polecać.

5% na dochód funduszu dla wdów i sierot po lekarzach.

GUSTAW SZANCER

aptekarz w Przemyślu poleca:

Syrupus kalii sulfoguaiacolicus codeinatus

Zawiera w 100 częściach 10 procent kalii sulfoguaiacolicus i 0.20% Codeini muriat: Merck.

Zastępuje w zupełności wyroby obcokrajowe, jak: Sirolin, Sorisin i tym podobne.

Każda flaszka Syropu zaopatrzona dziesięcioma markami halerzowymi pobieranymi z Kraj. Związku Lekarzy.

Dotychczas zużyto na fundusz dla wdów i sierot po lekarzach 300.000 znaczków za kwotę 3.000 koron.

Cena flaszki 2 korony.

5% na dochód funduszu dla wdów i sierot po lekarzach.

K. ZIELIŃSKI OPTYK I MECHANIK

Kraków, Rynek gł., A-B, l. 39.

poleca Wnym Panom P. T. Okulistom swoją, pierwszą na Galicyę, szlifiernię szkieł optycznych,

urządzoną podług systemu metrycznego z popędem motorowym. Jako specjalność szlifuje wszelkie soczewki kombinowane z szkła białego, dymnego i niebieskiego. Zarazem poleca swój magazyn obficie zaopatrzony we wszelkiego rodzaju wyroby optyczne, aparaty elektryczne lekarskie i t. p.

Utrzymuje w znacznym wyborze sztuczne oczy ludzkie.

Apteka pod złotą gwiazdą

Piotra Mikolascha

we Lwowie

wyrabia:

Syrup sulfogwajakolowy

i Syrup sulfogwajakolowy z kolą

Syrup Sulfogwajakolowy kosztuje K 2.00

" " z Kolą " " 2.50

Wydaje się tylko na przepis lekarski.

Poleca ustalonej sławy wina lecznicze przez dra Karola Mikolascha pierwsze w Austrii w roku 1870 wprowadzone.

Wino Chinowe, Chinowo-żelaziste, Kaskarowe, Conduranjo, Borówkowe, Rumbabarowe, Pepsynowe, Cola, Peptonowe, Malaga, Tokaj stary, Cognac najlepszy. Zaopatrzone atestami pierwszorzędnymi powag lekarskich i naukowych.

Główny skład wszystkich specyfików krajowych i zagranicznych.

SANATORYUM

DLA CHORYCH

PSYCHONERWOWYCH

LWÓW, „NAD ŻELAZNĄ WODĄ“.

Przyjmuje się chorych, dotkniętych wszelkimi postaciami chorób umysłowych, tudzież psychonerwicami padaczkowymi, hysterycznymi i choreatycznymi, jak również alkoholistów i morfinistów. — Zbudowane i urządzone na wzór sanatoryjów zagranicznych, daje sposobność stosowania wszelkich najnowszych środków i sposobów leczniczych, a szczególnie kąpiei przydłużnych (Dauerbäder). — Postępowanie z chorymi z powodu ograniczonej liczby ściśle indywidualizujące. — Opieka domowa. Obfitość rozrywek. — Staranie o odpowiednie zajęcie dla chorych. — Możliwie największa swoboda.

Cena 10 K za dobę i więcej. Blizsze szczegóły na żądanie.

R. JAN ŚWIĄTKOWSKI, kierujący lekarz.

MARIENBAD

Choroby przemiany materii: otyłość, skaza, podagra, moczówka, blednica. — Choroby narządów trawienia, zaparcia, niezżyty, chron. zapalenie kiszki ślepej. — Choroby serca, miażdżycy tętnic, chron. zapalenie nerek. — Kamienie nerkowe i pęcherza, zapal. dróg moczowych. — Choroby kobiece — Choroby nerwowe.

Słono-alkaliczne ziemne szczawy żelaziste. Naturalne kąpiele kwasowęglowe. Własne borowiny żelaziste, kąpiele i okłady borowinowe. Inhalatorium radowe. Leczenie wodą zimną. Mechanoterapia. Kuracja terenowa. Nowe urządzenia: zakład urologiczny, urządzone według najnowszych wymogów pod kierunkiem specjalisty.

Sezon od 1. maja do 30. września. 35.000 gości 100.000 przejezdnych.

Prospekty gratis wysyła urząd burmistrzowski.

